

MLADI IZVAN ZIDOVA

SADRŽAJ

UVOD

O NAMA/VCV-U

**O RADIONICAMA “MLADI IZVAN
ZIDOVA”**

O AKTIVNOSTIMA NA PROJEKTU:

**1)MAPIRANJE GOVOR MRŽNJE NA
ZIDOVIMA**

**2)RAZUMEVANJE GOVORA MRŽNJE
U GRAFITIMA**

3)DIREKTNA ISKUSTVA

**4)UPOZNAVANJE SA PRAVNIM
ASPEKTIMA**

**5)PRIPREMA I REALIZACIJA MURALA
KORISNI MATERIJALI**

KORISNI RESURSI

**FOTOGRAFIJE MURALA NASTALIH
NA RADIONICAMA**

KONTAKTI

O NAMA

Volonterski centar Vojvodine (VCV) je novosadsko udruženje osnovano 2005. godine. Naše glavne aktivnosti su bazirane na neformalnom obrazovanju kao i na podizanju svesti o različitim relevantnim društvenim i ekološkim temama, lokalne solidarne akcije zasnovane na volontiranju i izgradnji kapaciteta volontera/ki, aktivnosti za međunarodnu mobilnost mladih i omladinskih radnika/ca, volonterski kampovi i projekti dugoročnog međunarodnog volontiranja.

Ukoliko želite da nas kontaktirate, i da nas direktno pitate nešto što vas zanima u vezi s našim iskustvom, to možete da uraditi pisanjem mejla na [**vcvoffice@gmail.com**](mailto:vcvoffice@gmail.com).

Radujemo se prilikama za deljenje našeg iskustva sa drugim grupama i udruženjima u Srbiji, regionu i inostranstvu!

Ovaj projekat je realizovan od strane Volonterskog centra Vojvodine uz finansijsku podršku **Evropske fondacije za Mlade** (European Youth Foundation) kao i uz prijateljsku podršku Grupe Izadi i Infopolisa koji su ugostili naše informativne sesije kao i **Dom b612** i **Omladinskog centra CK13** gde smo sproveli radionice i sastanke.

Tehnički i umetničku podršku u realizaciji murala je pružio Gojko Dutina, dok su predavanja držali pravnik Dušan Kovačević i novinar Milovan Nikolić, a gost nam je takođe bio student i aktivista Davor Stevanović. Publikaciju je napisala Frančeska Fornari uz podršku Marine Ivančev, koja je takođe koordinisala projekat.

O RADIONICAMA "MLADI IZVAN ZIDOVA"

Ove kratke smernice sadrže naše iskustvo (tima Volonterskog centra Vojvodine angažovanog na projektu kao i učesnica/ka radionica) u **mapiranju, razumevanju, odabiru, krečenju i preslikavanju grafita koji sadrže govor mržnje u Novom Sadu.**

Nadamo se da će one biti korisne onima koji žele da se upuste u slične akcije, u našem, ili drugim kontekstima!

Ciklus radionica "Mladi izvan zidova" smo sproveli/e u periodu od novembra 2021. godine do februara 2022. godine.

Pored radionica međusobnog upoznavanja kao i upoznavanja sa projektom, učesnici/ce su prošli kroz **radionice analize sadržaja grafita koji sadrže govor mržnje** i koji se najčešće pojavljuju u Novom Sadu, i upoznali su se sa pravnikom koji je ih upoznao sa **legalnim aspektima** vezanim za crtanje, a i uklanjanje grafita na javnim i privatnim površinama.

Takođe, učesnici/ce su se upoznali sa mladim **aktivistom koji se bavi uklanjanjem grafita**, i imali su priliku da čuju o njegovom iskustvu iz prve ruke.

Konačno, sledile su faze **identifikovanja grafita** na kojima je grupa odlučila da radi, kao i odabira tema za nove murale.

Grupa je imala podršku umetnika sa iskustvom izvođenja radova na različitim javnim površinama.

Nakon **kontaktiranja vlasnika objekata i dobijanja dozvola za rad**, sledilo je oslikavanje murala!

O AKTIVNOSTIMA NA PROJEKTU

1. Mapiranje govora mržnje u grafitima

Na samom početku radionica, otvoren je online prostor na platformi [Padlet](#), gde su učesnici/ce radionica a i tim projekta mogli da zakače fotografije grafita na koje su naišli/e, i za koje smatraju da predstavljaju govor mržnje, sa informacijama o lokaciji (adresa i vrsta objekta na kojem se grafit nalazi).

Na Padlet-u prikupljeno je preko 40 grafita, a teme koje se najčešće pojavljuju su: **poruke mržnje usmerene ka navijačima fudbalskim klubova, političkim ličnostima, simboli poput kukastog ili keltskog krsta, uvrede na osnovu etničke pripadnosti, pretnje pojedincu ili grupi ljudi...**

Padlet nam je pomogao da identifikujemo konkretne grafite na koje smo planirali intervencije, ali i da imamo pregled najčešćih tema/sadržaja grafita u gradu.

Ova **zbirka nije sveobuhvatna**, i svesni/e smo da sadržaj grafita govora mržnje u našem kao i drugim gradovima varira u različitim naseljima, u skladu sa uverenjima grupa i pojedinaca/ki koji se bave pisanjem grafita, kao i pripadnošću istih različitim grupama navijača i dr.

2. Razumevanje govora mržnje u grafitima

Nakon mapiranja grafita, pozvali smo novinara koji je podelio sa nama definicije fenomena poput govora mržnje, stereotipa, predrasuda i diskriminacije kao i pravnu podelu između **sadržaja koji moraju biti zabranjeni** (npr. Poruke koje podstiču na vršenje genocida i druga kršenja prava, zagovaranje diskriminacije, neprijateljstvo ili nasilje), i **sadržaja koji mogu biti zabranjeni** tj. govor mržnje koji može biti podvrgnut ograničenjima ali samo onim koja su predviđena zakonom i koja su preko potrebna radi: 1) poštovanja prava i ugleda drugih, 2) zaštite državne bezbednosti, javnog reda, zdravlja i morala).

Takođe, on je podelio značaj najčešćih simbola, brojeva i dr. koje možemo videti na zidovima i čiji kontekst je nekada delimično ili nepotpuno jasan, kao i kontekst/pozadinu nekih od najpoznatijih murala koji ispoljavaju govor mržnje.

Određeni grafiti se najčešće pojavljuju u trenucima kada je javnost više fokusirana na određene teme, ili u godišnjicama određenih događaja, te treba imati na umu da postoje grupe koje žele da se o određenim temama intenzivnije “čuže” i da je takve grafite najteže ukloniti.

**O AKTIVNOSTIMA NA
PROJEKTU**

DIREKTNA ISKUSTVA

Takođe, pozvali smo mladog aktivistu koji je ranije bio uključen u prekrečavanje grafita koji sadrže govor mržnje ili simbole mržnje u našem gradu.

On je podelio svoje iskustvo o identifikovanju grafita, samih akcija, kao i savete u vezi s tim kako voditi računa o sopstvenoj bezbednosti prilikom i nakon uklanjanja grafita, s obzirom na potencijalne neprijateljske reakcije samih autora uklonjenih grafita.

S tim u vezi, podelio je svoje iskustvo kada je i sam **bio žrtva napada od strane grupe koja je naslikala grafit koji je on uklanjao**, i dao je savete kako ovakve situacije izbeći, ili kako se poneti u slučaju da do njih dođe.

Neki od saveta za rad na objektima za koje **nije dobijena dozvola** su:

- Ne snimati/fotografisati ljude koji su uključeni u akciju (ukoliko ne želite da budete identifikovani)
- Ne koristiti svoje ime/inicijale na grafitu (ukoliko ne želite da budete identifikovani)
- Raditi u grupi kako biste izbegli napad na pojedinca/ku
- Dobro isplanirati akciju i imati plan kako biste što pre završili
- Voditi računa koje se boje koriste (budite svesni toga da neke boje u vašoj sredini mogu asocirati na određene stranke ili pokrete s kojima možda ne želite da budete povezani).

PRAVNI ASPEKTI

Sledio je razgovor sa advokatom, koji je upoznao grupu sa **zakonskom regulativom** u vezi sa crtanjem grafita. Ovde ćemo podeliti nekoliko njegovih saveta.

Šta je važno znati?

Zakon se razlikuje u skladu s tim da li je grafit nacrtan bez saglasnosti ili sa saglasnošću vlasnika objekta/površine, kao i u zavisnosti od toga da li postoji osnova za krivično delo, što zavisi od sadržaja likovnih a i pisanih poruka.

Našli/i ste na grafit koji želite da prekrećite, kako saznati ko je vlasnik objekta?

Na sajtu **Katastra nepokretnosti Republike Srbije** (link na kraju publikacije, kod "Resursa").

Ukoliko je vlasnik/ca objekta fizičko lice (jedna osoba, ili više njih):

Kada saznate ime i prezima vlasnika, možete da pokrenete dalju internet pretragu (možda osoba ima svoj biznis, ili poznaje nekog koga poznajete..) ili pitate za njegov/njen kontakt direktno, na licu mesta (ukoliko neko živi u objektu) ili komšiluku. Jasno se predstavite, objasnite vaše namere, pokažite nacrt vašeg predloga/grafičkog rešenja (bilo bi super kad biste imali nacrt rešenja sa sobom kako bi vlasnici objekta videli kakve su vaše ideje - i da li im se dopadaju!), objasnite takođe da biste intervenciju izveli/e volonterski, i bez troškova za njih. Ukoliko vam je, sa druge strane, potreban materijal, slobodno pitajte da li imate podršku stanara/vlasnika u tom smislu.

Ukoliko dolazite iz organizacije, objasnite čime se organizacija bavi, kako mogu saznati više o vama - razmenite kontakte i ostavite prostora od nekoliko dana za razmišljanje.

PRAVNI ASPEKTI

Poštujte odluku vlasnika/ce objekta ukoliko im se vaše rešenje ne sviđa, ali nemojte da vas to obeshrabri - drugi zidovi su svuda oko vas!

Ukoliko vlasnik/ca želi da uklonite grafite na njegovoj/njenoj imovini, ali ne želi vaš mural/temu koja se vama sviđa, razmotrite opcije za zajednički dogovor.

Ukoliko se radi o **višestambenoj zgradi**, osoba koja vam treba jeste predsednik/ca skupštine stanara ili upravnik/ca zgrade.

Uglavnom se imena i kontakti nalaze na oglasnoj tabli ili u samom ulazu zgrade, samo je potrebno da vas neko od stanara pusti u zgradu - ne bojte se, uvek se nađe neko ko je raspoložen (pogotovo ako zvonite nekoj kancelariji, ordinaciji i sl.)

Ukoliko pri obilasku zgrade naidete na nekog od stanara, ta osoba vas može uputiti na lice koje je odgovorno za zgradu, ili čak biti posrednik/ca ukoliko mu/joj se vaša ideja sviđa.

Ukoliko objektom upravlja **firma/preduzeće**, važe ista pravila kao i za druge privatne svojine - obratite se nadležnoj osobi do koje ćete doći putem telefona ili sajta firme.

Imajte na umu da određena preduzeća imaju sopstveno kooperativno obeležavanje.

Ukoliko je objekat **javna svojina** (pripada državi/Gradu), za njega je zadužena Gradska uprava za građevinsko zemljište i investicije ([ovo](#) je sajt uprave u Novom Sadu, u drugim gradovima nazivi se mogu malo razlikovati).

Takođe, u Novom Sadu i nekim drugim gradovima, u okviru JKP Gradsko Zelenilo postoji "Anti-grafit" jedinica koja ima zadatak da ukloni grafite koji nose poruke mržnje. Ukoliko želite da se određeni grafit ukloni, ali se ne osećate dovoljno bezbedno da to sami učinite, možete se obratiti jedinici.

PRIPREMA I REALIZACIJA MURALA

Nakon ovih radionica i susreta, sledila je priprema murala koje je grupa učesnika/ca realizovala.

Nekoliko učesnika/ca se opredelilo za **konkretna rešenja za već identifikovane murale**, dok se nekoliko učesnika/ca okupilo oko **ideje i vizuelnih predloga za grafite koji su kasnije adaptirani u konačni oblik** nakon "spajanja" vizuelnog rešenja sa postojećim grafitom.

Što se tiče samog odabira tema, učesnici/ce su se fokusirali na teme koje su im najbliže i koje ih najviše motivišu da javno "govore", odnosno realizuju murale o njima, imajući na umu i **mogućnost različitih senzibiliteta, ukusa, mišljenja vlasnika objekata**.

Nakon kreiranja nekoliko rešenja koja bi bila korišćenja za preslikavanje postojećih grafita, sledila je identifikacija istih.

Pomoću selekcije koja je već urađena putem Padlet-a, opredelili smo se za murale na zgradama, kućama, kancelarijama i javnim objektima (zgrada Glavne Pošte).

Vlasnike i upravnike smo kontaktirali direktnim javljanjem na vrata/zvono kao i kontaktiranjem firmi koje se bave upravljanjem zgradama, čiji je naziv skoro pa uvek istaknut na ulazima ili oglasnim tablama.

Saradljive komšije su nam pomogle pri ulasku u same objekte, ili u komunikaciji sa vlasnikom u slučaju podstanara.

Jasno smo se predstavljali, predstavljali predlog, i podelili predloge grafičkih rešenja unapred, ostavljajući prostor za izmene i dogovore.

Još jedan element koji smo podelili sa vlasnicima/ama jeste da se radi o **akciji volonterskog karaktera**, i da stanari neće snositi nikakve troškove za realizaciju murala.

U jednom od slučajeva, stanari su kupili dodatni materijal kako bi obezbedili, pored realizacije murala, krećenje drugih delova ulaza u zgradu koji su bili obeleženi pogrdnim natpisima.

Sa svakim/om od vlasnika/ca ili upravnika/ca zgrada sklopljen je pisani **sporazum**, koji uključuje opis intervencije, dobrovoljni karakter iste, kao i fotografije mesta pre intervencije i vizuelni predlog (grafičkog rešenja) nakon intervencije.

Original sporazuma smo nosili na dan realizacije murala kako bismo se zaštitili od mogućih nesporazuma sa prolaznicima ili komšijama.

U jednom od slučajeva, firma koja se nalazi u objektu na kom je bila ispisana pogrдна poruka se nije složila sa crtanjem murala koji ne bi bio u skladu sa identitetom firme ali je svakako uklonila poruku na koju im se ukazalo.

U drugom slučaju (jednog javnog preduzeća) kancelarija direktora se nije složila sa intervencijom jer ista nije u skladu sa korporativnim obeležjem preduzeća.

Kod zgrada i kuća, ono što je takođe pomoglo u uspostavljanju saradnje jeste bilo spominjanje **podrške lokalnog umetnika** koji je sve vreme bio prisutan, i koji je koordinisao realizaciju radova.

Što se tiče same realizacije, počinjali smo sa nabavkom potrebnih materijala pa sve do podele uloga na licu mesta, u skladu sa veštinama i željama svakog od člana/ica grupe.

Pored nabavke i prevoza materijala, krećenja, crtanja, farbanja zidova i čišćenja trotoara/ulice od materijala nakon završetka radova, još neke uloge bile su vezane za dokumentovanje akcije (fotografije, snimci, objavljivanje na mrežama itd.) kao i za **razgovor sa prolaznicima i zainteresovanim komšilukom**.

KORISNI MATERIJALI

OVO JE SPISAK MATERIJALA KOJI SU NAMA BILI KORISNI ZA REALIZACIJU MURALA:

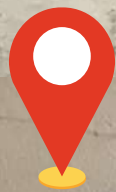
- Četke različitih veličina i širina
- Krep traka različitih širina
- Olovke
- Libela
- Farbe za spoljašnju upotrebu, na bazi vode
- Rukavice (kako bi izbegli nepotrebni otpad, koristili smo stare rukavice od polara koje su već bile isflekane umesto plastičnih ili gumenih)
- Prazne kantice i posude
- Stara odeća i obuća koja se može prljati
- Krpe za čišćenje četki (možete ih napraviti od starih majica)
- Zidarski metar
- Papir, karton, tripleks, skalpel, makaze (za stensile)
- Lepak za tapete

KORISNI RESURSI

OVO SU RESURSI KOJI SU NAM BILI KORISNI ZA ČITANJE U PRIPREMI I REALIZACIJI AKCIJE:

- **Katastar Republike Srbije:**
<https://katastar.rgz.gov.rs/eKatastarPublic/PublicAccess.aspx>
- Publikacija "**Sprečavati govora mržnje na internetu**" (Novosadska Novinarska škola) dostupna na linku:
<https://novinarska-skola.org.rs/sr/publication/sprecavanj-e-govora-mrznje-na-internetu/>
- Knjiga "**Politički grafiti**" (Mitja Velikonja), više na linku:
https://www.delfi.rs/knjige/163329_politicki_grafiti_knjiga_delfi_knjizare.html
- Priručnik za neformalno obrazovanje i ljudska prava "**Compass**" (Savet Evrope), dostupan na linku:
<https://www.coe.int/en/web/compass>
- Ovaj projekat je podržan od strane Evropske fondacije za mlade, u okviru programa "**Pilot projects**". Ukoliko želite da saznate više o programu i o tome kako da aplicirate, informacije o programu su dostupne na linku:
<https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/pilot-activity>

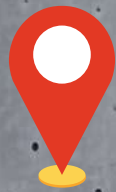
Beogradska kapija

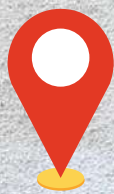
Ul. Slobodana Bajića

Ul. Stefana Stefanovića

Ul. Stefana Stefanovića

Ul. Vojvode Bojovića 9

Volonterski centar Vojvodine

tel: +381 63 11 82 804

vcvoffice@gmail.com

FB: Volonterski centar Vojvodine

IG: volonterski_centar_vojvodine

Sajt: www.volontiraj.rs

